

DUNÁNTÚLI PROTESTANS KÖZLÖNY

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI SZAKLAP.

A TUDOMÁNY ÉS KÖZIGAZGATÁS KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Győr-Ujváros, fő-utcza 9. szám.
Lap szellemi és anyagi részét illető minden
ügy ide intézendő.
Kéziratok nem adatnak vissza.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
postán küldve vagy helyben házhoz hozva

Egész évre	4 frt.
Fél évre	2 frt.
Negyedévre	1 frt.

HIRDETÉSEK
Lehetőleg jutányosan közöltetnek, többszöri hirdetésnél tetemes árengő máányal.
Nyitttár soronkint 15 krajczárjával számítatik.

Egyéni vallásos hit.

9-ik cikk.

Mondja meg nekem barátom, szóla hozzám egy ismerősöm, miért nevezik önök magukat tüzetesen Reformátusoknak és egyházukat evangéliomi ref. egyháznak? Ezen én már sokat gondolkodtam, de megmagyarázni magamnak nem tudom. Mert mindenki tudja, hogy a reformáció semmi egyéb, mint visszatérés a szentíráshoz, kimondása és elfogadása azon elvnek, hogy keresztyénységnek mást elismerni nem lehet és nem szabad, mint a mi a szentírásban foglaltatik és annak szellemével megegyez. Mindazok hát, a kik ez elvet elfogadták, joggal nevezhetik magukat Reformátusoknak.

Ez igaz mondám, hanem hát tudja barátom, hogy a reformáció két irányban indult meg. A német reformáció inkább ez anyagi elvre támaszkodott: „az ember egyedül a hit által igazul meg;” a helvét reformáció pedig ez alaki elvre: „a valláserkölesi életnek egyedüli szabálya a szentírás kanonikus könyvei.” E két elv a reformációnak két irányát szülte. A helvét reformáció Kálvin nyomán alaki elvénél fogva erősebben hangsúlyozta a vallásban, mint a német reformáció Luther nyomán, az egyéni szabadság elvét, azt az elvet, hogy vegye kiki kezébe a szentírást, olvassa, tanulmányozza és belőle ami vallásos meggyőződésre jut, hidje és vallja azt. Mi a helvét reformációhoz csatlakozva, védjük, ápoljuk hát a vallásban a lelkiismeret szabadságát az egyéni vallásos hitet inkább mint mások. Ezért nevezzük magunkat tüzetesen Reformátusoknak és egyházunkat evangéliomi reformált egyháznak.

Igen szép, hogy önök a vallásban a lelkiismeret szabadságnak, az egyéni vallásos hitnek védői és ápolói. De engedjen meg, ha azt kérdezem: a lelkész urak a szentírásban foglalt keresztyén vallásnak micsoda felfogását hirde-

tik és tanítják az egyházi szószéken? Mert nézetem szerint az egyház többeknek egy közhitben egyesülése, a közhit a zászló, amely körül az egyház tagjai összegyülekeznek. Az egyéni vallásos hit ha közhitben nem egyesül, bomlasztólag hat, szétbontja az egyházat.

Amint veszem észre, ön kedves barátom confessionalista. Eddig mi is confessionalisták voltunk, egyházunk a bibliai keresztyén vallásnak kálvinféle azon felfogásán épült fel, mely a Helvét hitvallásban és a heidelbergi kátéban talált kifejezésre. — De miután a helvéthitvallásu evangélikus egyház elnevezést egyházi törvényünk, melyet ő Felsége is megerősített, elcseserte „az evangéliom szerint reformált magyarországi keresztyén egyház” elnevezéssel és még arra sem kötelezi lelkészeinket, hogy a keresztyén vallást a helvéthitvallás szellemében hirdessék és tanítsák: a Helvét reformáció alaki elve nálunk teljes jogához jutott és a lelkiismeretszabadságot korlátozó confessionális-járma alól egyházunk felszabadult.

Hirdetik és tanítják hát lelkészeink az egyházi szószéken az evangéliumi keresztyén vallást úgy amint kiki azt a szentírásból saját egyénisége szerint felfogja. Theologia intézeteinkben a mai theologiai tudományosság színvonalára emelve, lelkész-növendékeink képesítettnek arra, hogy a szentírást józan észszel vizsgálják és belőle okos vallásos meggyőződésre jutva, ezt hiveikkel az egyházi szószéken közöljék. Így tökéletesedik egyházunkban, egyéb tudományokkal párhuzamban, a vallás is, s haladunk a vallásban is a tökéletesség felé, mint ezt a szentírás kívánja, s ezért nevezzük mi magunkat tüzetesen reformátusoknak.

A lelkiismeretszabadságnak én is hive vagyok, mint önök, hanem mi történik akkor, ha a lelkész által a szentírásból egyénileg felfogott és az egyházi szószéken hirdetett hit ellenkezik

gyülekezeti tagjainak egyéni keresztyén hitével?

Az történik, amit a tapasztalat mutat. Azok a gyülekezeti tagok, akiknek tetszik a lelkész által egyénileg felfogott, és hirdetett keresztyén hit, eljárnak szorgalmasan a templomba és épülnék; azok ellenben, akiknek nem tetszik, elmaradnak.

Igy hát önöknél a gyülekezetnek csak azok a tagjai nevednek a valláserkölesi életben, azok tökéletesednek, akiknek egyéni hité a lelkésznek a szentírásból meritett egyéni hitével megegyez.

Még egyet, azt a kérdést engedje meg barátom, hogy a népiskola református növendékeinek mely felfogását tanítják önök a bibliai keresztyén vallásnak?

Most még a helvéthitvallásu felfogását a helvéthitvallás szellemében írott kátékból, hanem rajta vagyunk, hogy a szentírással lehetőleg megismerkedtessük a növendékeket, s oda hassunk, hogy azzal jól megismerkedve, belőle felnevekedtükkel maguknak vallásos meggyőződést szerezzenek, és nem a rájuk erőszakolt, hanem szabad meggyőződésből eredett hitükben boldogok legyenek. Egyedül a szabad meggyőződésből keletkezett hit nyugtat meg, s az ilyen hitből származott valláserkölesi élet az igaz valláserkölesi élet, mely boldogit.

Ez a valláserkölesi életelv barátom, az én itéletem szerint, egy idea, melynek megvalósítására törekszünk, de amelyet mivel emberek vagyunk, soha el nem érünk. A vallás a keresztyénségben bizonyos tekintetben tudomány, rendszeres előadása annak, amit az embernek idvessége tekintetéből himni és cselekedni kell. Hogy a nép a szentírásból; mely semmi egyéb, mint történelmi alakban előadott valláserkölesi eszmék sokasága, helyes egyéni vallásos hitet, és meggyőződést tudjon magának szerezni, kívánni sem lehet. A tudomány van hivatva a szentírásból az objectiv keresztyén hitet felfogni, rendszerben előadni, az ész előtt lehetőleg igazolni, és az egyháznak kötelessége oda munkálni, hogy az objectiv keresztyénséget tagjai subjectiv vallásos hitükké tegyék. A tudomány és a bibliai keresztyénség karöltve járnak. Minél fejlődöttebb az emberi ész: annál mélyebben fogja fel a szentírásban foglalt keresztyén vallást; és minél mélyebben fogja fel: annál jobban kielégíti az ésszt és az ember vallásos szükségzeit. Minden egyháznak az hát a kötelessége, hogy hitvallásával ne zárkózzék el a tudomány elől, hanem a hitágazatokban a szentírás helyesebb felfogásával ami jobbat hozott a tudomány, zsinatilag vegye azt fel hitvallásába,

s a tudománnyal testvérülve vigye így előbb szakadatlanul a keresztyén valláserkölesi élet lassan haladó nagy folyamát. Az így folytonosan fejlesztett hitvallással fejlődik és tökéletesedik a keresztyén valláserkölesi élet az egyházban anélkül, hogy az egyház szétbomlána. — Ezekből láthatja barátom, hogy ha én confessionalista is, de nem az a merev confessionalista vagyok, aki a confessiot tekintélyül akarná a szentírás mellé állítani, az a confessionalista vagyok, aki azt akarja, hogy az egyház fennmaradjon és a tudománnyal kezét fogva, a bibliai objectiv keresztyénség felfogásában folyvást előbb menjen és a keresztyén valláserkölesi élet az egyházban szakadatlanul tökéletesedjék. De azt nem akarom, hogy az egyház szétbomoljon, ami örök subjectivitas elve mellett a vallásban a mai időben, midőn más egyházak szigorú confessionális féren állanak, könnyen megtörténhetik. Confessionalismus ellen csak confessioval lehet harcolni, mivel a confessio összetartja, a confessio nélküliség szétmállasztja, s más egyházba tereli az egyház tagjait.

Emil.

Némai csendélet.

A régi görög, ha nyakkötővel ellátott báránycát látott ugrádozni a zöld mezőben, vagy simulni a nap heve által is barnított arcú kis leányhoz; vagy ha tó szélén állva látta a fürge kis halak vidám szökdecselését a tónak tiszta, nagy hal mozgása által fel nem zavart vizében, azt szokta e látványra mondani: „idilli élet!” Ami körülbelül annyit jelenthetett a harezos görögöknek idejében, hogy az alatt érteni kell: egy a természet üdítő kebelén lefolyó, világi zajtól, szennyes önérdéktől, viharzó szenvedélyektől ment, a boldogság tavaszi derűjében sugárzó életét.

Igaz, hogy sok idő telt el azóta, mióta a görög nemzet levitézlett, de az is igaz ám, hogy azóta a világ is nagyot fordult. Ma például a „csendélet” szó jelentésére nézve a régi görögökkel egészen ellenkező véleményen vagyunk, mint azt ezen cikk is bizonyítani fogja, melynek homlokára szinte ez a szó íródott.

Ugyanis a komáromi ev. ref. egyházmegye kebelébe tartozó kolozsnémai ev. ref. egyház lelkésze t. Kövári Albert az 1886-ik év május havában elhalálván, az egyház megüresült s intézkedés szükségessége állott be annak esetleges betöltése, ha pedig a papi fizetés a minimumot nem ütné meg, „administratura” alkalmazása; vagy végül ha még ez sem volna lehetséges, az esetben az egyház „anyaegyházi jellegének” megsemmisítése, s előkönyörgői állomássá tévése iránt.

A kolozsnémai egyház felett az egyházak osztályo-

zása alkalmával már meg lett huzva a halálharang, — amennyiben két méltó társával együtt „osztályozhatatlan“nak mondatott ki, nem ütvén meg a lelkészi fizetés 600 forintot. Ebből tudta és látta tehát mindenki, hogy Némán rendes lelkész egy darabig vesztegelni nem fog; de azon meggyőződésbe valánk, hogy tekintettel az egyház történeti multjára, tekintettel továbbá az egyházmegye kebelébe szolgáló segédlelkészekre, egy takarítási hivatott „administratura“ fog belőle szerveztetni.

Eddig minden rendibe van, s a kis halak vidáman uszkálhatnak „Hymettos“ virágos partjai alatt, mivel az őket elnyelni ohajtó nagyhal a sástövén hüssel.

Az 1886-ik évi őszi közgyűlés elé a némai egyház presbiterei egy kérvényt nyújtottak be, melynek rövid tartalma ez: „hogy minekutánna a lelkészi állomás betölthetése végett szükségelt fizetési minimumot kiállítani nem képesek, valamely szomszéd egyházhoz ohajtanak filiaként csatlakozni, s kéri a közgyűlést, hogy ennek eszközzése végett egyházukba egyküldöttséget menessen.“ Tehát az eddig nálunk divó rendszeren egy fokot átugorni ohajtanak a némaiak. Bizonyosan nem tudták azt, hogy a szép multtal dicsekedő egyháznak, mint anyaegháznak fentarthatása iránt van még egyszalmaszál, melybe kapaszkodhatnak. A küldöttség Nt. Péntek Mihály és Jókay Károly urnak személyében Némára ki is neveztetett az ügynek tárgyalásakor, azon határozott utasítással, hogy vizsgálja meg, vajjon igaz-e az, hogy a lelkészi fizetés csakugyan nem üti meg a minimumot, illetve miután ez ugyanis tudva volt, vajjon nagyobb adóemelés által nem volna-e rendes lelkészi állomás fentartható, továbbá, hogy szerezzon magának biztos tudomást a lélekszámról, az egyház vagyoni állapotáról stb. Addig is azonban a gyülekezet lelki gondozásával nt. Závori Elek nagy-keszi lelkész ur bizatott meg.

A gyűlés végeztétől a küldöttség kimenetelig a mi történt, röviden ennyibe foglalható össze: — a nagy hal elhagyta hüsselő helyét, s tudatos mozgása folytán kezdett zavarodni a víz, s a kis halak: a hitbuzgóság, a gyülekezet nyugalma és békéje, a híveknek az apák által áldozatok árán is fentartott egyház iránti szeretete nem vesztegeltek nyugodtan tovább, hanem kezdtek kifelé uszni, kezdtek elhagyni „idilli éltök“ színhelyét.

A küldöttség Némán megjelent. De az 1886-ik évi őszi közgyűlésnek ezen ügyre vonatkozó 13-ik pontjában megbízatása illetve feladata világosan körvonalazva nem levén; de meg a gyülekezet ideiglenes vezetésével megbizott és szintén jelenlevő lelkész ur is az értelemben ohajtván minél előbb bizonyosat tudni; a felől tudakozódott, hogy a két közellevő anyaegyház: Nagykeszi és Csicsó közül melyikéhez ohajtanának a némaiak csatlakozni, s ezen csatlakozás feltételeit, módzatait kifejtve nyújtá be véleményes jelentését az 1887-ik évi tavaszi közgyűlés elé, kiemelve a némai hívek többségének azon ohajtását, hogy ők a közelebb fekvő Csicsóhoz ohajtanak csatlakozni.

A nagy hal tehát merész szökéssel elibevág a kis halaknak, hogy minél előbb végenyészetre juttathassa őket.

De jött az őszi közgyűlés. A téves irányban felvett jelentés tárgyalás alapjául nem fogadtatott el, hanem új bizottság küldetett ki a fentebb kifejtett, s most már jegyzőkönyvben is világosan körvonalozott feladattal nt. Onodi Zsigmond és Jókai Károly urak személyében. Ez azonban gátoló körülmények folytán megbízatásának eleget nem tett.

Az 1888. évi tavaszi közgyűlés ennél fogva újabb bizottságot küldött ki, ugyancsak a fenti czélből: nt. Péntek Mihály és t. Szarka Béla urak személyében, jelentésüket az őszi közgyűlésre elvárván. Említeni is fölösleges, hogy a gyülekezet lelki gondozásával továbbra is a nagykeszi lelkész ur bizatott meg.

Ennyit tudhat az ügy mibenvoltáról a gyűlés minden egyes tagja, ki az ügynek tárgyalásakor a gyűléseken jelen vala, mert a nyilvánosság előtt csupán csak ennyi szerepel. De a ki csupa kíváncsiságból az immár zavaros víznek mélyire igyekszik betekinteni, megtudja azt, hogy a kis halak eltűntek, elnyelte őket a nagy.

A gyülekezet ideiglenes vezetésével megbizott lelkész ur elnöklete alatt tartott presbiteri gyűlés ez év tavaszán a lelkészlakot 6 évre bérbeadta.

(Vége köv.)

Tass.

Rectram.

Bizony, ha az ősiségnek a muzeumokban jó helye van, oda kellene zárni ezt az ősi protest. tanító i. titulust is. Vagy meg kell adni a névnek megfelelő hatáskört, vagy le kell foglalni és letéteményezni e nevet valamelyik ev. ref. paedagogiai muzeum alapjának, én a névnek megfelelő mumiáról — úgy hiszem — nem sok idő múlva gondoskodhattom; — nádpálcza, szemüveg meggyfapipaszár ludtollal satb. mellékes dolgok.

Van most már főtanító, kántor-, vezér-, igazgató-, első-, másod-, harmad-, al-, segéd-, tudja Isten mennyiféle tanító. Minek volna az ember kezét megkötni; válaszszon ki milyet akar. Ha vitulus nincs, legyen titulus.

Én a rector, vagy ennek megfelelő igazgató tanító czimmal és állással akarok egy kisse bibelődni. Türelmet kérek.

A rector név az ev. ref. protestáns gyülekezetekben mint az ősiség maradványa még sok helven divatozik népünknel. Ugy szállt az át az utódokra, mint valami ősi mente. A mente még megvan, de Arany szavai szerént: „moly, penész, szú, összeette.“ De hogy hasznavehetetlen volna, ha kitatarozzák, ezt azután tagadom. Csak a nevet ne hagyjuk birtok és hatalom nélküli titulussnak. Nám, a kormány világosan kimondja: „a hol több tanító működik, a tanfelügyelő az iskolaszékkel egyetértve megbiz egyet az igazgatással, míg a többi tanító mint

osztálytanító nyer meghatározott munkakört" (Isk. sz. ut. 47. §.)

Midőn a kormány az iskolák beléletére ezen intézkedést szükségesnek látta, okosan eselekedett; midőn továbbá azután azt is kimondja: „az igazgató-tanító a vezetésére bizott községi népoktatási intézet lelke“ a legszébb hivatások és működési terek egyikét állapítja meg (Isk. sz. ut. 46.) A ki különben az igazgató tanító működési hatáskörét bővebben akarja ismerni, az olvassa el 18|VIII. 1884. 24,336 sz. m. rendeletet.

Hizelgő ugyan a mai társadalom és iskola neveltjeire, hogy midőn iskolából kilépnek, azonnal önálló, osztályvezető tanítókká lehetnek. Büszkék reá, hogy ők nem függenek senkitől, iskoláikért ők a felelősek. Ne is avatkozzék az ő eljárásukba se a Jászság, se a Kunság. Az ám fiatal barátom! füstnek mind szép ez, de áldott melegét nem érezzük. Mit beszélsz te felelősségről, mikor a fizetés csekélysége miatt mindig nagyobbra ásitozol, s ma itt, holnap amott. Bizony ellehet mondani az lju tanítóról is, hogy: „Szelek szárnyán járó szilaj csikó Ráró.“ Előre van az ut; ki tudja, hol áll meg? Azt az egy évi, vagy esetleg kétévi tanításért járó felelősséget aztán hol keressük? A gyakori tanítóváltozás pedig sohasem volt előnyös az iskolára nézve; ebből következik, hogy az iskola beléletét, táplálkozását, hiányait, jó és rossz oldalainak okait, kell, hogy valaki folyvást lelki szemével fürkészszze, tanulmányozza, azután a munkát a szerint irányítsa. A hol több tanító működik, erre való volna az igazgató tanító.

Ajánlom tehát az ev. ref. főt. dunántúli kerületnek, esetleg az egyes nt. egyházmegyéknek figyelmébe, hogy a rector- vagy igazgató tanítótság állittassék fel, vagy vissza s neki az iskola szellemi vezetésére nézve megfelelő hatáskör nyujtassék. Hogy micsoda, és miféle körrel? erre nézve tág utasítást és irányt nyujt az említett miniszteri rendelet. Könnyű lesz azt a mi igényeinkhez módosítani, vagy arra a mintára a mienket alkalmazni.

Kisréthv Balázs.

Tájékozás

a főtisztelendő és méltóságos Convent közalap-kiosztása körül
1884—1887-ig.

(Folytatás.)

Bihar.	1884.	foly.	3	sg.	3	nsg.	—
	1885.		8		6		2
	1886.		7		7		—
	1887.		8		8		—

összeg foly. 26 sg. 24 nsg. 2

Osztályozás szerint III-od o. foly. 1 sg. 1 nsg. —

IV-ed o. 24 23 1

egy lelkész özvegy 1 — 1

1-er sg. 2., 2-szer 2. 3-or 2. 4-er 3. — A 26 kérvényt 9 lelkészadta be.

Debreczen a négy év alatt nem folyamodott.

Érmellék.	1884.	foly.	3	sg.	3	nsg.	—
	1885.		9		7		2
	1886.		6		6		—
	1887.		9		7		2

összeg foly. 27 sg. 23 nsg. 4

Osztályozás szerint III-ad o. foly. 5 sg. 4 nsg. 1

IV-ed o. 19 16 3

□ 3 3 —

1-er sg. 4. 2-er 2. 3-or 5. A 27 kérvényt 12 lelkész adta be.

Felső-Szabolcs.	1884.	foly.	12	sg.	10	nsg.	2
	1885.		22		15		7
	1886.		32		15		17
	1887.		22		9		13

összeg foly. 88 sg. 49 nsg. 39

Osztályozás szerint II-od oszt. foly. 4 sg. 2 nsg. 2

III-ad oszt. 24 11 13

IV-ed oszt. 54 32 22

□ 5 4 2

egy esperesi hivatal 1 — 1

1-er sg. 9. 2-er 3. 3-or 6. 4-er 4. — A 88 kérvényt 36 lelkész és egy esperesi hivatal adta be.

Heves-N.-Kunság.	1884.	foly.	1	sg.	1	nsg.	—
	1885.		1		1		—
	1886.		1		1		—
	1887.		1		1		—

összeg foly. 4 sg. 4 nsg. —

Osztály szerint IV-ed o. foly. 4 sg. 4 nsg. —

4-szer sg. 1. A 4 kérvényt 1 lelkész adta be.

Máramaros-Ugoosa.	1884.	foly.	11	sg.	7	nsg.	4
	1885.		16		11		5
	1886.		13		8		5
	1887.		13		12		1

összesen foly. 53 sg. 38 nsg. 15

Osztályozás szerint III-ad o. foly. 5 sg. 4 nsg. 1

IV-ed o. 44 30 14

□ 4 4 —

1-er sg. 4. 2-er 4. — 3-or 2. 4-er 5 A 53 kérvényt 20 lk. adta be.

Nagybánya.	1884.	foly.	9	sg.	6	nsg.	3
	1885.		11		11		—
	1886.		15		13		2
	1887.		17		12		5

összeg foly. 52 sg. 42 nsg. 10

Osztályozás szerint II-od o. foly. 1 sg. 1 nsg. —

III-ad o. 11 9 2

IV-ed o. 40 32 8

1-szer sg. 4. 2 er 6. 3-or 2. 4-er 5. Az 52 kérvényt 22 lk. adta be.

<i>Nagy-Károly.</i>	1884.	foly. 9	sg. 8	nsg. 1
	1885.	10	9	1
	1886.	12	11	1
	1887.	14	13	1

összeg foly. 45 sg. 41 nsg. 4

Osztályozás szerint III-ad o. foly. 3 sg. 3 nsg. —
IV-ad o. 42 38 4

1-er sg. 2 . 2-szer 4. 3-or 1, 4-er 7. A 45 kérvényt 14 lelk. adta be.

<i>Nagy Szalonta.</i>	1884.	Foly. 4	sg. 1	nsg. 3
	1885.	6	4	2
	1886.	6	3	3
	1887.	6	3	3

összeg foly. 22 sg. 11 nsg. 11

Osztály. szerint III-ad o. 6 2 4
IV-ed o. 16 9 7

1-szer sg. 3. 2-szer 1. 3-szer 2. A 22 kérvényt 12 lelkész adta be.

<i>Szatmár.</i>	1884.	foly. 13	sg. 13	nsg. —
	1885.	26	25	1
	1886.	23	19	4
	1887.	22	18	4

Összeg: fol. 84 sg. 75 nsg. 9

Osztályozás szerint II-od o.	foly. 3	sg. 2	nsg. 1
III-ad o.	11	9	2
IV-ed o.	63	61	5
□	3	3	—
s. lelk.	2	—	1
nyug. l. k.	1	1	—
1 lemondott lk.	1	—	1

1-szer sg. 5. 2-szer 6. 3-or 10. 4-er 7. A 84 folyamodást 28 lelkész adta be.

A tiszántúli e. kerületből a lefolyt négy évbe beadott 196 kérvény, ebből segélyezettett 385, — nem segélyezettett 111.

Oszt. szerint foly. II-od oszt. 11. III-ad oszt. 82. IV-ed oszt. 371. □ 18. lévita 6., s. l. 1. Esp. hiv. 1. öz. 1. 2 időközben meghalt.

Ssegélyezetttek osztályszerint II-od oszt. 6. III-ad oszt. 55. IV-ed oszt. 302. □ 17. lev. 4. Nyug. lépett 1.

Nem segélyezettettek II-od oszt. 5. — III-ad oszt. 28. IV-ed 69. osztályozhatlan 1. lev. 2. esp. hiv. 1. öz. 1 s. l. 1. lemondott lk. 1. — 1-er segély. 41. 2 er 32. — 3-or 40. 4-er 40.

A 496 folyamodást beadta 189 r. l. 5 s. l. 6 lev. 1 esperesi hiv. 2 lelkész öz. 1 nyugalomba lépett és 1 lemondott lelkész.

(Vége köv.)

A „PROTESTÁNS KÖZLÖNY“ TÁRCÁJA.

Az eszményítés.

3. A távlat abban áll, hogy a rajz és színezés oly módon van a sík felszínre vetve, hogy azt a látszatot keltse föl bennük, hogy nem sík az, melyen a festmény van, hanem egy messze nyuló távolság, a melyből a kép mintegy kiemelkedik. A távlat eszköze a helyes rajz és a fényhomály. A festő vagy egyes alakot vagy egész jelenetet fest. A jelenet festésénél vigyázni kell a helyes csoportosításra. Minden festménynek legyen egy főalakja, melyhez a többiek, mint mellékalakok simuljanak. A főalaknak a helyzet nagyságával s tökéletességével kell feltűnnie: az foglalja el a festményen a főhelyet, ezt emelje ki leginkább a fény. Utána következzenek helyzet, színezés és világításra nézve azon alak, melynek a fő alak után legtöbb jelentősége van s így fokozatosan a többiek.

4. A hangművészet az a művészet, mely a hangnak dallamos hullámzásában a lélek mélyéből takadó érzelmeknek ad kifejezést.

A hangművészet elemei: a dallam (melodia) összhang és rythmus.

a) A dallam a magas és mély hangok összeálló hullámzása, mely az érzelmek mozgásának felel meg. A dallam szépségének alapját az alaphang képezi, mely az uralkodó érzelmenek vagyis főhangulatnak élethű visszhangja. Minden érzelmenek más alaphang felel meg; mély hangok mélaságot but, magas hangok örömet fejeznek ki; a kemény hangnemek élénk érzelmet, a lágyak szelid érzelmeket fejeznek ki. A hangnemek az érzelmek hullámzása szerint egyesülhetnek is.

b) Összhangzat az alaphangnak rokon hangoktól való kísérete, több hangnak egyesülése (accord), mi által a mű erőt nyer.

c) A rythmus a hosszú és rövid tartamu hangoknak arányos váltakozása, az érzelmek természete szerint. A rythmus a dallam alkotó eleme s azt meghatározott időrészekre, ütemekre osztja; rythmus nélkül nincs dallam. A hangoknak az ütemben való gyorsabb vagy lassabb mozgását temponak mondjuk, melynek öt nem van: lassu, (largo), csendes (adagio), élénk (allegro, vivace), gyors (presto) s a lassu és gyors összeolvadása (andante).

A hangművészet, az érzelmek természet szerint egyházi vagy világi.

A hangművészet ének és zeneművészetre oszlik. Az ének anyaga az emberi szó. A szavak azonban nem közvetlenül az érzeményeknek, hanem a képzeteknek jelei; nem a lelki állapotot fejezik ki; hanem csak annak fogalmát, képét, amint ezt az ismerő tehetség fel fogja. Hogy a szó a szív érzelmeinek tolmácsa lehessen, más eszközre van szüksége; ezen eszköz a szavak hang-

zása, s pedig azon hangzása, a mely ének s nem beszéd közben nyilvánul, tehát az ének közege az énekelt szó. Egy hangszer sem képes az emberi hang minden érzelmét oly tisztán s érthetőleg kifejezni, mint az ének.

A zene (hangszeres zene), a hangszerek hangjaiban fejezi ki a szív hullámzását.

A hangművészet legtökéletesebb alakja az, midőn az ének és zene egyesül; ez egyesülésben azonban csak akkor van szépség, ha az ének viszi a fő szerepet, a zene pedig kíséretül szolgál.

A népdal.

A valódi népdalban a népnek érzelmi világa jelenik meg mindazon népies vonásokkal, melyek a népet, mint ilyent, saját eredeti színében tüntetik elő. A népdalt a következő sajátságok jellemzik:

1. Érzelme körébe vonja a természeti tüneményeket s azokat mint szive örömeinek és fájdalmának részeit tünteti föl. pl.

Vad gerle turbékol a zöld ágon,
Boldogtalan vagyok e nagy világon;
Sírat engem a madár is, az ág is,
Sírat engem a lehulló virág is.

2. A népdal második sajátsága a képzetársítás. A népdalban ugyanis hiven visszatükröződik a nép azon szokása, melynél fogva a képzetársulás útján eszébe jutott képzeteket is mind elmondja; így társulnak a népdalban is a viszonyban levő képzetek, érzelmek, de a dal természetének megfelelően, röviden, pár szóval; pl.

Búra, búra, búbánatra születtem.
Nem igazi anya nevelt fel engem;
Mostoha volt, mostoha a világ is.
Szár az földben elhervad a virág is.

3. Harmadik sajátsága a vonatkozás, melynél fogva a népdal a természet világából, a nép életéből, vagy helyi szokásokból s körülményekből vett érzéssel, vonatkozással vagy valamely festő sorral kezdődik; pl.

Buzát eszik a vadgalamb,
Szomoruan szól a nagyharang.

hol az első sor az aratás idejét jelzi.

Kétszer nyílik az akácfa virága,
Szerettelek galambom, de hiába;
Még bánod még, visszasírsz még engemet,
De szívemnek kétszer nyilni nem lehet.

Itt az első sor természeti kép, melynek értelme a negyedik sorban egészül ki: „De szívemnek kétszer nyilni nem lehet.”

Igaz, hogy a kezdő sorok vonatkozását, festőiségét némely dalokban bajos kitalálni; az ily dalok azonban

sok esetben rontottak s csak gondos utáncutatás derítheti ki az eredeti kezdő sort. A kezdő sorok gyakran oly különös helyi szokásokra céloznak, hogy tulajdonképeni vonatkozásukat csak akkor tudjuk megmagyarázni, ha biztosan tudjuk a dal szülőhelyét; ehhez járul azon körülmény, hogy a népdalnál fő a dallam, nem a szó; a dallam kedvéért más-más helyen, más más helyi viszonyra vonatkozó sort szurnak az eredeti dalba, s ily módon a sorok vonatkozása érthetlenné lesz.

4. Negyedik sajátsága a naiv nagyítás, pl.

Nagy az én rózsám ereje
Kilencz pandur sem bir vele;
De ha az én szavam hallja,
Sirva borul az asztalra.

A drámai költészetéről általában.

E szó: dráma, ezen görög igétől származik — cselekszem s általában cselekvényt jelent. — Cselekedni annyit tesz, mint előre megfontolt czélből, tudatosan tenni valamit; e dráma tárgyát tehát az egyén szabad elhatározásából folyó cselekvény képezi.

A drámai költészet különbözik az epikaitól tárgyára s előadására nézve. Epikai esemény alatt oly eseményt értünk, melyben a cselekvő egyén szabadakarata korlátok közé szorítva azaz úgy jelenik meg, mint aki nem annyira saját elhatározásából s egyéni czéljainak megvalósításáért működik, hanem mint akit a nép, vagy a költő felfogása szerint magasabb hatalom választott ki czélja megvalósítására; az epikai műben a véletlen, s sors intézi az eseményeket, érdeklődésünket inkább az esemény s a végső eredmény köti le, — mint a hős sorsa, mert a hős akaraterejével nem száll szembe a felsőbb hatalommal, hanem engedelmesen elfogadja a küldetést, czélja nem egyéni, hanem közös, épen ezért mindenben a létező viszonyokhoz simul vagyis nem azok ellen, hanem azok szerint cselekszik. A drámái esemény alatt pedig oly eseményt értünk, mely a hős szabad elhatározásából vagyis jelleméből indul ki s melyben egyéni czéljainak megvalósításáért küzd. És ha a hős céljának megvalósítása közben akadályokra bukkan, nem tér ki előlük, hanem lelke egész erejével (pathos, energia) szembeszáll velök: czélja érdekében megtámadja a fenálló társadalmi, politikai, vallási állapotokat, a hagyományos szokásokat, korának előítéleteit, sőt törvényeit is, szóval az ugynevezett egyetemest. E támadásban nem tekint az eszméjének útjában álló akadályok jogos vagy jogtalan voltát; ő a jelent akarja átalakítani, a létezők romjain új világot akar alkotni s ezért kész életét is áldozni. A drámai esemény mozgató eleme tehát az egyén szabad akarata; a csodás elem (felsőbb hatalom, sors, véletlen) megjelenhetik ugyan a drámában, de döntő befolyást gyakorolhat.

A drámában első sorban nem a cselekvény köti le érdeklődésünket, hanem a hős küzdelme s sorsa, mert a

hős maga készíti sorsát, boldogságát vagy boldogtalanságát.

Az előadás módjában is különböznek egymástól az epikai s drámai költészet

Az epikus az eseményt mint multat adja elő, — maga a költő ért sít bennünket a történekről, — épen ezért kényelmesen mondja el tárgyát és hősének jellemvonásait, az esemény részei között sz badon válogat; a melyek neki jobban tetszenek, azokat részletebben beszéli el, a kevésbé tetszőket csak érinti: az időrendet nem kell megtartania; a később történeteket előbb, az előbb történeteket pedig utóbb mondhatja el; a drámai költő ellenben az eseményt mint jelenben folyót, szemünk láttára, fülünk hallatára terjeszti elő, épen ezért nem válogathat a részek között, hanem kénytelen mindent okozati összefüggésükben elmondani s minthogy az esemény indító oka a szenvedélylyé hevült akarat vagy pathos, mely gyorsan tör célja felé, csak a legszükségesebbeket veheti föl; személyeit nem jellemezheti elbeszéléssel, hanem a jellemeket csak cselekedeteikben tüntetheti föl; nem hódolhat egyéni hajlamának, nem mondhat el annyit, a mennyi neki tetszik, mert nem ő beszél, hanem helyette személyei beszélnek; s épen ezen, a személyek ajkára adott beszédekben nyilvánul a költő tárgyilagossága; azért mondjuk a drámai költőről, hogy az drámájának minden egyes személyében jelen van s minden egyesben meg is hal.

Lyrai elem nélkül nem lehet dráma, mert okvetlenül meg kell ismerkednünk a szereplők érzelmeivel s gondolataival, hogy megérthessük elhatározásaikat; e lyrai elem azonban csak annyit ölelhet föl, a mennyi a lelkiállapot megértésére — okvetlenül szükséges, de a lyrai ömlengés már ellenkezik a célja felé gyorsan törő akarat természetével.

Az epikai elem, az elbeszélés, szintén megjelenik a drámában, észak hogy nem a költő, hanem a szereplők beszélnek el és pedig csakis azokat a tényeket, melyek a cselekvény megértésére okvetlenül szükségesek.

Dr. Kaposy Lucian

H I R E K.

— **A belső-somogyi** ev. ref. egyházmegyében háromszori szavazás után Begedy István istvándi-i ref. lelkész választott szavazat többséggel esperessé. Esküjét az aug. 21-én kezdődő Csurgón tartandó egyházmegyei gyűlésen fogja letenni.

— **A sárospataki állami tanító-képezdében** az 1888—9. iskolai év 1888. szeptember 1-én kezdődik; a javító- és felvételi vizsgák szeptember 1-én tartatnak; a felvétel iránti folyamodványok augusztus 20-ig alulírott-nál nyújtandók be. Melléklendők a) keresztlevel, annak bizonyítására, hogy a folyamodó 15-ik életévét betöltötte; b) orvosi bizonyítvány arról, hogy testileg ép és egészsé-

ges; c) iskolai bizonyítvány arról, hogy négy középtanodai vagy polgári iskolai osztályt sikeresen bevégezt; d) szülei nyilatkozat arról, hogy a szülők (gyámok) a folyamodó taníttatási költségeit fedezni készek és képesek is; e) azok részéről, kik jótéteményben kívánnak részesülni, szegénységi bizonyítvány, illetőleg birtokiv vagy adókimutatás. Sárospatak, 1888. aug. 2. Dezső Lajos, tanító-képezdei igazgató.

— **Az oroszországi keresztyénségnek** kilencszázéves jubileuma, nagy ünnepélyekkel ment végbe Oroszország főbb helyein, különösen Kiewben. A rendezők zajos politikai ünnepélyt terveztek, hogy ebben is a panszláv eszme győzelmét mutassák be a világnak. Nagy részvételre számítottak bel- és külföldről, de e reménykedésben kegyetlenül megesalódtak. Sem a cári család, sem a kormány, sem semmi magasabb állami testület nem képviseltette magát a kiewi ünnepélyeken. A külföldi „szláv világ“ képvisellete is nagyot silány volt, a mennyiben hivatalos küldöttek egyetlen egy szláv egyházból és szláv országból sem érkeztek. A magán vendégek száma is jóval alul maradt a várakozáson mind a Balkán országokból, mind Ausztria-Magyarországból. Hanem azért a panszláv sajtó hazánkban is, Oroszországban is nyíltan hirdeti, hogy az ünnepélynek az egyházi mellett rendkívül nagy politikai jelentőség tulajdonítandó. Bizonyára ezen okért zarándokolt Kiewbe azon turóc szentmártoni 3 tót is, mert különben mit keresett volna egy tisztán óhitű egyházi ünnepélyen két protestáns és 1 katolikus vallásu magyar honfi?! „P. E. I. L.“

— **Uj pap Czepléden.** Takács József, volt pándi református lelkész, néhai Dobos János utóda, tegnap délután költözött át új gyülekezete körébe, Czeplédre. Nagy közönség fogadta az új papot már a vasutnál, a presbiterek és tanítók pedig a paplak előtt üdvözölték az új papot. A paplak előtt husz fiatal leány élén Pörös Kornélia kisasszony bokkrétát nyújtott át Takácsnak a czeplédi református nők nevében. Azután Kudar Kálmán segédlelkész tartott üdvözlő beszédet. Az új pap pár szóval köszönte meg a fogadtatást. — „Könnyek között hagytam oda“ — mondá — „eddig egyházamat s a mint látom, a szemek örömsugarai között fogadnak önök új állásomban. Nem fogom felejteni egyikét sem s mig amazért kárpótol szives fogadtatásuk, addig emez erősen buzdít a reám váró kötelességek teljesítésére s én ígérem, hogy önök között így élnem legszentebb kötelességem lesz.“ Az ünnepi beiktatás augusztus 5-én lesz, a mely napon az új pap az első istentiszteletet fogja tartani.

— **Az erdélyi ev. ref. egyházkerület törvényei.** Az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyházi törvényeinek és szabályrendeleteinek tárából megjelent az első kötet, mely az egyházalkotmányra és az egyházi törvénykezés szervezetére vonatkozó törvényeket és szabályrendeleteket tartalmazza. A kötet ára 45 kr.

— **Válság egy egyházközségben.** Ezen a címen jelentettük, hogy a polgárdi református egyház hívei meghasonlottak s ennek kövekeztében sokan kilépni készülnek az egyházból. Eddig, mint egy székesfehérvári lapban olvassuk — 91 család már ki is lépett, sőt e hó 22-én Derzsi Károly budapesti unitárius lelkész elnöklése alatt meg is alakultak unitárius fiókegyházzá.

— **Gyászhir.** Következő gyászjelentést vettük! Móricz János ev. ref. lelkész, maga, ugyszintén gyermekei: Paulina férj. Bátky Károlyné és Lajos, veje Bátky Károly; nemkülönben az egész csösz Molnár vérrokonság nevében, kesergő szívvvel jelenti, forrón szeretett nejeinek, anyjuk, anyósa s kedves rokonoknak csösz Molnár Erzsébet-nek f. évi július hó 30-án, d. e. 3⁴ 8 órakor, életének 64-ik évében történt jobblétre szenderültét. A boldogultnak hiült teteme a kenesei ev. reform. község sirkertjében f. évi aug. 1-ső napján délutáni 3 órakor fog az ev. ref. egyház szertartásai szerint örök nyugalomra bocsáttatni. Kenese, 1888. július 30. Áldás és béke lengjen a megdicsőült hamvai felellett!

— **Iskolalátogató megbizott.** A vallás és közoktatásügyi m. kir. minister a felekezeti közép iskolák meglátogatására és azoknál az állami felügyelet gyakorlására, illetőleg jelentéstételre, az 1888/9. tanév tartamára megbizottakat küldött ki. Németh Antal győri tankerületi főigazgatót a pápai ref. főgymnázium, a soproni ág. ev. főgymnázium és felsőlövői ág. ev. gymnázium felügyeletével bizta meg.

— **Értesítés.** Az eperjesi ág. evang. kerületi Collegiumi jogakadémián az 1888/9. tanévre a beiratások f. é. szeptember 1-től 9-ig eszközöndők; az előadások pedig szeptember 10-én veszik kezdetüket. Jegyzet. A jogakadémiai hallgatók vallásfelekezeti különbség nélkül részesülhetnek a Collegium kebelében fennálló convictus és alumneum kedvezményeiben; (az ezekre nézve megállapított díjak, — mindig félévénként értve, — a következők: alumneumi ebéd és vacsoráért 25 frt, convictusi ebéd és vacsoráért 31 frt, alumneumi ebédért 13 frt, convictusi ebédért 19 frt); az erre érdemesek igényt tarthatnak a Collegium által évenként kiosztatni szokott több és tekintélyes összegű ösztöndíjakra; valamint a szegény sorsuak a jelentékeny alaptökével rendelkező „Jogász segély-egylet“ támogatására számíthatnak. Megjegyeztetik végül, miszerint ugy a jogakadémiai ifjuságmint a collegiumi nagy könyvtár a hallgatóság rendelkezésére álland. Eperjes, 1888. május havában. Az eperjesi ág. ev. ker. collegiumi jogakadémia igazgatósága.

— **Egy öreg katona** halt meg Nagyváradon. Békessy Sándornak hívták, hat év óta nyugalmazott őrmester volt, a kit Nagyváradon csak „öreg Sándor bácsi“-nak szólítottak. Hetvenkilenc évet élt s ebből 41 et töltött katonai szolgálatban, 22 éves korában, 1841-ben csapott föl katonának. A Máriássy-ezredben szolgált le az első kapitulációt; 1849-ben Radetzky alatt küzdött Olaszországban s ezüst vitézségi érmet kapott. Harmincöt évi szolgálat után 1876-ban, ezüst érdemkereszteet ka-

pott; 1882-ben pedig átvették a rokkantak házába. Azóta nyugalomban élt. Az öreg valamikor katonai oktatója volt József főhercegnek s az volt a legnagyobb büszkesége, hogy a főherceg Nagyváradra jövet rendesen fölkereste. Az öreg katona szép kis összeget takarított meg s ebből végrendeletében áldozott jótékony célra is. 300 frtot arra szánt, hogy évenként adjanak jutalmat a 37-dik gyalogezred legidősebb s legbecsületesebb őrmesterének; 500 frtot arra hagyott a tiszti kantinnak, hogy kamatból koccinsanak baráti poharat halála évfordulóján; — 200 frintot a ref. nagyváradai toronyóra alapjára; egy 1860-iki sorsjegyet az erdélyi kulturegyesületnek; s három sorsjegyet a bihari tűz- és árvizkárosultaknak hagyott. Meghagyta továbbá hogy temetése napján az ezred őrmesterei tartsanak régi szokás szerint halotti tort.

1641—1888.

Pályázat

gymnasiumi tanszékekre.

A folyó évben tartandó erdélyi ev. ref. egyházkerületi közgyűlésen a zilahi ev. ref. kollegium főgymnasiumánál ürességben levő ó-classica-philologiai s az ujon rendszeresítendő magyar nyelv s irodalmi tanszékek választás utján be fognak tölteni.

E tanszékek mindenikének évi javadalma 1000, azaz egyezer forint készpénzben, 200, azaz kétszáz forint lakbérilletmény és — egyelőre két 100—100 frtos ötöd éves korpótlék.

A pályázók kötelesek életkorukat, vallásukat, az illető tudományszakokra való képesítetttségüket okmányilag igazolni. A „magyar nyelv s irodalmi“ tanszékre pályázók közül olyanok, kik a class. nvelvek valamelyikének tanítására is képesítéssel bírnak, előnyben részesülnek.

Ha az említett állomások valamelyikére az iskolánál már e tanév (1888—89) elejétől alkalmazásban levő helyettes tanár választatnék meg, számára a fentirt rendszeres tanári fizetés a tanév elejétől utalványoztatik; ha pedig a választás az intézetnél alkalmazásban nem lévő egyénre esnék, számára a fizetés csak az állomás elfoglalása idejétől számittatik.

A pályázati kérvények f. évi augusztus 31-ig az erdélyi ev. ref. egyházkerületi igazgatótanács alulírott elnökéhez benyujtandók.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató-tanácsának Kolozsvártt, 1888. július hó 29-én tartott üléséből.

Dr. Kolozsváry Sándor,
elnökhelyettes.

Bodor Antal,
titkár.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos

Pereszlényi János.

(Pannonia-könyvnyomda Gaar Iván bérlő Győrött.)